

KORUZNI HROŠČ IN KORUZNA VEŠČA

Koruza je v Sloveniji še vedno najpogostejše pridelovana poljščina. V preteklosti je veljala za kulturo z dokaj preprosto pridelavo in zanesljivim pridelkom, zadnja leta pa jo poleg vse pogostejših ekstremnih vremenskih dogodkov (suše, neurja, toča) ogrožajo tudi razni škodljivci. Že spomladi so nekatere posevke na posameznih lokacijah močno zdesetkale talne sovke ter ponekod polži in vrane, v zadnjih tednih pa mnogi pridelovalci opazate različne poškodbe na listih, ki so predvsem posledica napada koruzne vešče in koruznega hrošča. Vremenske razmere so letos namreč zelo ugodne za razvoj in širjenje obeh škodljivcev.

Koruzna vešča (*Ostrinia nubilalis*) je polifag (vsejed), ki naseljuje preko 250 rastlinskih vrst. V Sloveniji v preteklosti ni povzročala posebne škode, v zadnjih desetletjih pa je njena populacija zelo narastla. Veliko gospodarsko škodo povzroča na koruzi in hmelju, občasno tudi na zelenjadnicah (na primer na fižolu, papriki, paradižniku), v zadnjem času jo vse pogostejše zasledimo tudi v sadovnjakih, kjer pridelujejo jabolka po načelih ekološke pridelave.

Gre za nočnega metulja, ki ima v Sloveniji dva rodova letno. Metulje prvega rodu lahko zasledimo že konec aprila in v maju, drugi rod pa leti običajno od julija do sredine septembra. Škodo povzročajo gosenice. Na koruzi se mlade gosenice hranijo najprej s povrhnjico listov. Poškodbe so vidne kot ozke, podolžne proge, ob katerih lahko opazimo drobne iztrebke gosenic. Starejše gosenice vrtajo rove v stebela in storže, objedajo metlice ali grizejo zrna pod ličkanjem. Včasih napadejo tudi peclje storžev. Pogosto se zavrtajo v stržen metlice, ga pozneje zapustijo in se nižje na rastlini ponovno zavrtajo. Ob izvrtini so največkrat vidni iztrebki. Poškodovana stebela se ob močnejšem vetru lomijo, prav tako je oteženo spravilo koruze. V mokrih letih se na izvrtinah na storžih in zrnju razvijejo glive, zaradi tvorbe mikotoksinov so še posebej nevarne fuzarijske okužbe. Prezimijo odrasle gosenice v steblih koruze ali hmelja, v koruznih storžih ali tudi v debelo stebelnih plevelih.

Tudi koruzni hrošč je zelo aktiven.

V teh dneh so v številnih posevkih koruze opazne tudi številčne populacije odraslih osebkov **koruznega hrošča (*Diabrotica virgifera virgifera*)**. Škodljivca smo v Sloveniji prvič ugotovili že pred več kot dvajsetimi leti in se je v nekaj letih razširil po vsej državi. Poškodbe, ki jih opazate, povzročajo odrasli osebki. Kažejo se kot bele podolgaste lise, podobne tistim, ki jih povzroča žitni strgač. Kjer so hrošči zelo številčni so objedene in pobeljene večje površine listnih ploskev. Hrošči objedajo tudi cvetni prah in svilo, kar lahko povzroči gluhost storžev. Še bolj škodljive so ličinke, ki objedajo korenine, kar slabša preskrbljenost rastlin z vodo in hranili, napadene rastline so tudi bolj podvržene poleganju. Veliko število hroščev pomeni tudi dober potencial škodljivcev za drugo leto. Samice bodo odložile jajčeca v tla v bližino

korenin koruze, iz njih se bodo prihodnjo pomlad izlegle ličinke, ki bodo z objedanjem korenin povzročale škodo.

Ukrepi

Še vedno velja, da je najbolj učinkovit ukrep za zatiranje koruzne vešče **pravočasno odstranjevanje koruznice**, oziroma čim bolj temeljito in globoko zaoravanje, po možnosti sesekljanih koruznih ostankov. Na območjih, kjer je letos zaznati številčno večje populacije koruzne vešče in tudi več poškodb koruze, je smiselno v jeseni čim prej opraviti zaoravanje koruznice, saj so gosenice v podoranih steblih preko zime izpostavljene talnim mikroorganizmom, ki slabšajo njihovo preživelost. Z zaoravanjem koruznice ne čakajte do pomladi, saj je spomladansko zaoravanje, posebej v sušnih obdobjih, veliko manj učinkovito kot jesensko. Pri reducirani obdelavi je potrebno koruzne ostanke temeljito zmulčiti in plitvo zadelati. K zmanjšanju napada pripomore tudi ustrezen **kolobar** in pridelava koruze izven območij z velikim tveganjem, h katerim prištevamo predvsem lanskoletna (napadena) koruzišča, neobdelane (zapleveljene) njive, poti in obronke z veliko divjega pelina, ki je eden glavnih plevelnih gostiteljev vešče ter robove gozdov in živih mej z veliko debelo- stebelnih zeli.

Kolobar je tudi najpomembnejši in najbolj učinkovit ukrep za omejevanje škode zaradi koruznega hrošča. S prekinitvijo zaporedne pridelave koruze na isti njivi prekinemo razvojni krog koruznega hrošča. Ličinke namreč potrebujejo korenine koruze, da zaključijo razvoj, v nasprotnem primeru je njihova smrtnost zelo velika. Priporočljiv je vsaj dvo, še bolje pa tri letni kolobar, kar pomeni, da se koruza na istem zemljišču prideluje vsaj vsako drugo ali tretje leto.

Mnogi v teh dneh razmišljate tudi o zatiranju koruzne vešče in koruznega hrošča z uporabo insekticidov. V Sloveniji imamo za zatiranje obeh škodljivcev sicer registrirane pripravke. Proti koruzni vešči so registrirana sredstva, ki vsebujejo aktivno snov (a.s.) klorantraniliprol (Coragen, Cosayr, Shenzi 200 in Voliam) ter priprava na osnovi a.s. deltametrin (Decis 100 EC, Decis 2,5 EC), ki zmanjšujejo populacijo koruzne vešče. Sredstva je potrebno uporabiti v času izleganja ličink, torej v obdobju, preden se gosenice zavrtajo v rastlino.

Tudi koruznega hrošča je možno direktno zatirati v stadiju ličink ali odraslih hroščev. Za zatiranje ličink se uporabljajo talni insekticidi, ki se jih trosi ob setvi koruze, podobno kot pri zatiranju strun. Koruzno seme se lahko zavaruje tudi z nanosom ustreznega insekticida in nekatere semenarske hiše ponujajo tako obdelano seme. Za zatiranje odraslih osebkov koruznega hrošča, če želimo zmanjšati neposredno škodo (gluhost storžev) in odlaganje jajčec, sta prav tako registrirana priprava na osnovi deltametrina ter sredstvo Carnadine na podlagi a.s. acetamiprid. Vendar v tem času škropljenje z običajnimi poljedelskimi škropilnicami večinoma ni več mogoče, saj so rastline že previsoke. Aplikacija se lahko izvaja samo s posebnimi napravami ali škropilnicami, ki imajo visoko nameščene škropilne letve, s cevni podaljški do višine storža. **Tretiranje iz zraka**, torej tudi uporaba dronov za nanos

fitofarmaceutskih sredstev pa pri nas **ni dovoljeno**. Poleg tehničnih ovir omejujejo rabo insekticidov tudi visoke temperature zraka, ki vplivajo na slabšo učinkovitost ukrepa ter cvetenje koruze in podrasti (plevelov) v posevkih in okolici, kar predstavlja **veliko tveganje za čebele in druge opraševalce**. Poleg tega je pri velikih rastlinah koruze oviran dostop škropiva do storžev, kjer so hrošči pod listi zavarovani kot pod dežnikom. Koruzne njive so tudi blizu skupaj, zato je prelet hrošča s sosednjih njiv zelo verjeten, kar je prav tako treba upoštevati.

Pri zatiranju škodljivcev so torej najbolj učinkoviti preventivni ukrepi, to je kolobar in ustrezna obdelava koruznih ostankov. Na kmetijah, kjer je kolobar preozek, je treba sejati ustrezno tretirano seme oziroma rabiti talne insekticide ob setvi koruze.

V primeru rabe insekticidov natančno preberite in dosledno upoštevajte navodila za uporabo! Posebej bodite pozorni na opozorila glede varstva čebel in drugih opraševalcev!

Besedilo: Meta Urbančič Zemljič

Slike 1 do 4: Poškodbe od koruznega hrošča na listih, svili, storžih in koreninah koruze

Slika 5: Poškodbe zaradi gosenic koruzne vešče

Uporabljeni viri:

Modic Š., Urbančič Zemljič M. (2022): Koruzni hrošč. (www.ivr.si/skodljivec/koruzni-hrosc)

Modic Š. (2022): Koruzna vešča. (www.ivr.si/skodljivec/koruzna-vesca-ostrinia-nubilalis-hubner/)

Rak Cizej M, Poličnik F., Žveplan S. (2023): Ukrepi za zmanjševanje populacije koruzne vešče. (www.ivr.si/app/uploads/2023/01/Ukrepi-za-zmanjsevanje-populacije-koruzne-vesce)